

Atatürk'ün Halkçılık Politikasında Köycülüğün Yeri ve Antalya Halkevi'nin Solak Köyü'nde Yaptığı Örnek Köy Çalışması*

Peasantry Within Atatürk's Policy of Populism: An Example Village Practice of Antalya People's House in Solak Village

Nursel GÜLCÜ**

Öz

M. Kemal Atatürk'ün yapılacak olan bütün çalışmalardaki amacı modern bir devlet oluşturmak ve modern devletin dayandığı temel de halkçılık ilkesine dayanıyordu. Yeni kurulan devlette her şeyden önce cumhuriyet fikrinin halkta yerleşmesi başarının ilk anahtarı olarak görülüyordu. O dönem halkın büyük çoğunluğunun köylerde oturduğu düşünülürse öncelikle köye yönelerek köyün her açıdan kalkındırılması gerekiyordu. Atatürk, köylerin gelişerek kalkınması için birçok kanun çıkarmış ve yapılan yeniliklerin başta köyler olmak üzere halka öğretilerek benimsetilmesi için çaba sarf etmiştir. Atatürk, 1932 yılında halkevlerini açarak ülke genelinde büyük bir kültürel kalkınmayı amaçlamıştır. Atatürk, kısa sürede Türkiye'nin birçok yerinde yaygınlaşan halkevlerinin faaliyetlerini yakından takip ederek çalışmalarını desteklemiş ve çalışmaların belli bir program dâhilinde yürütülmesinin üzerinde ısrarla durmuştur. Özellikle halkevlerinin köycülük şubelerinin faal bir şekilde köylerde çalışmasını istemiştir. 1932 yılında açılan Antalya Halkevi de Atatürk'ün bu politikası çerçevesinde Antalya'da çalışmalar yapmıştır. Antalya Halkevi, köylerin gelişmesi ve kalkınması için yaptığı çalışmaları, köycülük şubesi aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Antalya Halkevi Köycülük Şubesi, kendisine bazı örnek köyler seçerek bu köylerde yapacağı çalışmaları "örnek köy" çalışmaları kapsamında yapmaya çalışmıştır. Bu köylerden bir tanesi de Solak Köyü'dür. Solak Köyü'nde yapacağı çalışmalar için bir örnek köy programı hazırlamış ve bu program çerçevesinde köyde çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bu çalışma ile, Atatürk'ün halkçılık politikası çerçevesinde, Antalya Halkevi Köycülük Şubesi tarafından Antalya Solak Köyü'nde yapılan çalışmalar ele alınmış, ayrıca o dönem yapılan çalışmaların günümüzdeki etkisi ve bilinirliği de Solak Köyü'nde yapılan bir araştırma ile ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Halkçılık Politikası, Örnek Köy, Solak Köyü

Abstract

M. Kemal Atatürk ultimately managed all the works in the young republic to raise a modern

Makale Geliş Tarihi: 01.05.2022. Makale Kabul Tarihi: 14.11.2022.

Araştırma Makalesi / Künye: GÜLCÜ, Nursel, "Atatürk'ün Halkçılık Politikasında Köycülüğün Yeri ve Antalya Halkevi'nin Solak Köyü'nde Yaptığı Örnek Köy Çalışması", Gazi Akademik Bakış Dergisi (GABD), Sayı: 31, Cilt: 16, 2022, s. 147-168

* Bu çalışma, Akdeniz Üniversitesi BAP Birimi tarafından desteklenen proje kapsamında yapılmıştır.

** Dr. Öğr. Üye. Nursel GÜLCÜ, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sınıf Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi, nur.gulcu@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-4488-0252.

Akademik
Bakış

147

Cilt 16
Sayı 31
Kış 2022

state grounded on the principle of populism. In this newly established state, spreading the idea of a “republic” was considered key to success. Considering that the majority of the citizens dwelled in villages at those times, it was expected to develop the village in every aspect. Atatürk enacted numerous laws to promote the development of the villages and exerted great efforts for people, particularly villagers, to adopt the innovations. In this regard, Atatürk led the opening of People’s Houses (Community Centers) in 1932 to initiate significant cultural development throughout the country. He also closely followed the activities of these centers, which became widespread in many parts of Turkey in a short time, supported their activities, and insisted on implementing the activities within a specific program. In particular, he wished the Peasantry Branches of People’s Houses to carry out activities actively in the villages. Antalya People’s Houses, opened in 1932, also carried out activities aiming to develop villages in Antalya within this policy through its Peasantry Branch. This branch mainly chose some villages and attempted to implement its program in these villages in the scope of “model village” practice. The branch prepared a model village program for Solak village, among the sample villages, and carried out the designated activities in the village within this program. The present study discussed the practices implemented in Solak village by the Peasantry Branch of Antalya People’s House in the framework of Atatürk’s populism policy and attempted to reveal the projections and recognition of the practices carried out at those times in the present of Solak village.

Key Words: Atatürk, populism policy, example village, Solak village

Giriş

Atatürk, Cumhuriyet’in ilanından sonra Türk toplumunu modern bir yapıya kavuşturmak için birçok alanda yenilikler yapmıştır. Bu reformlar içerisinde eğitim alanındaki reformlar ilk sırada yer almaktadır. Atatürk eğitim ile ilgili kanunlar da çıkarmıştır. Ancak kanun çıkarmanın yeterli olmadığını bilen Atatürk, birçok imkândan yoksun olan halkın okuma yazma dahi bilmemesi nedeniyle eğitim alanında yapılacak reformlarda; çocukların, gençlerin ve köyde yaşayanların eğitilmesine öncelik vermiştir.¹ Atatürk, yapılacak olan eğitim reformları için bazı tespitlerde bulunmakla birlikte aynı zamanda yeni bir eğitim politikası da oluşturmuştur.² Atatürk, eğitim ile ilgili çalışmalarda yabancı uzmanların da görüşlerini almak üzere Türkiye’ye davet etmiştir. Türkiye’ye davet edilen uzmanlardan bir tanesi de John Dewey’dir³. John Dewey’in davet edilme nedenleri içerisinde, John Dewey’in Eğitim ve Demokrasi isimli kitabında ortaya koyduğu demokratik eğitim ile ilgili görüşleri etkili olmuştur. John Dewey’in eğitim sürecinin gerçekleşmesi için yöntemlerin yeterli olmadığını aynı zamanda pozitif organlarla birlikte yönetsel kurumlara ihtiyaç olduğu ve eğitimin istenilen düzeyde olmasının devletlerin etkinliklerine bağlı olduğunu belirtmesi, demokrasinin toplum-

- 1 Anıl Çeçen, Atatürk’ün Kültür Kurumu Halkevleri, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul 2000, s. 81.
- 2 Yahya Akyüz, Türk Eğitim Tarihi. Pegem Yayıncılık, Ankara 2007, s. 336-338.
- 3 Bahri Ata, “1924 Türk Basımı Işığında Amerikalı Eğitimci John Dewey’in Türkiye Seyahati”. G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2001, Sayı: 21, C. 3, s. 193-207.

da nasıl uygulanacağı ile fikirleri de davet edilme nedenlerindedir.⁴ John Dewey 1924 yılında Türkiye'ye geldikten sonra 3 ay kalmıştır. Yaz aylarında Türkiye'de kalan John Dewey, Türkiye'de yapmış olduğu gözlemleri iki rapor şeklinde düzenlemiştir. Türkiye'de Milli eğitim Bakanlığı'na, Amerika'ya dönmeden sunduğu ilk rapor, rapor olmaktan ziyade acil olarak bütçeye konulması gereken ödeneklerle ilgili tekliften oluşmaktadır. Daha sonra Amerika'ya döndükten sonra gönderdiği rapor esas raporu oluşturmaktadır.⁵ John Dewey, esas raporun giriş kısmında; "ilk ve pek mühim nokta, Türkiye mekteplerinin gaye ve hedeflerini tespit etmektir" diyerek, her şeyden önce, hedefleri açık olarak belirlenmiş bir programla yapılacak olan gereksiz değişikliklerden ve düzenlemelerden korunulabileceğini belirtmiştir. Türkiye'de eğitim alanında amaçları belirleme konusunda sorun olmadığı ve Türkiye'nin medeni milletler arasında bağımsız, laik ve etkili bir şekilde yerini alarak geliştiğini de belirtmiştir. J. Dewey'in raporunda ortaya koyduğu program, milli eğitim bakanlığı teşkilatı, öğretmen yetiştirilmesi ve terfileri, okul sistemi, sağlık ve sağlıklı yaşam, okul düzeni ve çeşitli maddelerden oluşmaktadır. John Dewey'in ortaya koyduğu tavsiye ve önerilere büyük önem verilerek, 1926 yılında hazırlanan 1926 programında Dewey'in önerileri de dikkate alınmıştır.⁶ Özellikle Atatürk döneminde, 1925-1929 yılları arasında Milli Eğitim Bakanı olan Mustafa Necati döneminde,⁷ John Dewey'in raporunda ortaya koyduğu hususlara büyük önem verilerek, eşitliğin ülke geneline yayıldığı, mahalli şartların en iyi şekilde değerlendirildiği, demokratik bir yaklaşımla çağın gerekliliklerinin dikkate alınarak programlar hazırlanmaya çalışıldığı görülmektedir.⁸

Halkçılık Kavramı ve Köye Yöneliş

Türkiye'de halkçılık kavramı II. Meşrutiyet'le birlikte kullanılmaya başlanan "halk" kavramı ile ortaya çıkmıştır. Osmanlı Devleti döneminde "halk" kelimesi bilinen bir kelime olmasına rağmen kollektif bir şuurun ifadesi olarak II. Meşrutiyetle anlam kazanmıştır. Halkçılık, 19. Yüzyılın sonunda Rusya'daki "Narodnik" hareketle birlikte bir halka doğru yönelme hareketi olarak ortaya çıkmış ve halkçılık bu noktada bir köycülük hareketine dönüşmüştür. Rusya'daki narodnik hareketten, Yusuf Akçura, Hüseyinzade Ali vb. göçmen Osmanlı aydınları da etkilenmişlerdir. Osmanlı Devleti'nde halkçılığın diğer bir kaynağı da Fransız solidarizmidir. Emile Durkheim, Charles

- 4 John Dewey, Demokrasi ve Eğitim, Yeryüzü Yayınevi, Ankara 2004, s. 111-112
- 5 Hüseyin Bal, 1924 Raporunun Türk Eğitimine Etkileri ve J. Dewey'in Eğitim Felsefesi, Aydınlar Matbaası, İstanbul 1924, s. 49
- 6 Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen El Kitabı, Pegem Yayınları, Ankara 2013 s. 20
- 7 Rauf İnan, Mustafa Necati, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1980, s. 14
- 8 Nursel Gülcü, "John Dewey'in Demokrasi ve Eğitim Anlayışının Atatürk Dönemi Eğitim Politikasına Yansımaları" Turkish Studies Dergisi. 2020, Sayı: 15, s. 257-258

gazi

Akademik
Bakış

149

Cilt 16
Sayı 31
Kış 2022

Gide ve Alfred Fouille gibi Fransız düşünürlerinden etkilenen Ziya Gökalp, halka doğru gitmenin öneminden bahsederek halkçılığın fikri liderliğini yapmıştır. ⁹ Ziya Gökalp, Yeni Mecmua ve Halka Doğru dergilerinde yazmış olduğu yazılarında, halk kavramını millet kavramıyla birlikte ele almıştır. Ziya Gökalp, birçok yazılarında, halkın içerisinde birçok milli kültür unsuru barındırdığını ve bu milli kültürün yakından tanınması için aydınların halka doğru gitmesinin önemi üzerinde durmuştur. Aynı zamanda aydınların sahip olduğu medeniyeti halka götürebilmesi için de halka doğru gitmesi ve halkın içinde yaşaması gerektiğini belirtmiştir. ¹⁰

Halk ve halkçılık kavramı ile ilgili Cumhuriyet'in ilanından sonra da birçok yazı çıkmıştır. Nusret Kemal'in, Ülkü Dergisi'nde çıkan bir makalesinde "halk" kelimesini, "memleketin sınırları içinde, memleketin en umumi kültürüyle birbirine bağlı olan ve aşağı yukarı aynı kazanç seviyesinde bulunan büyük ekseriyet, büyük orta tabakadır" demektedir ve halk denildiğinde ekseriyetin o dönem Türk köylüsünün oluşturduğunu yazısında ifade etmektedir. ¹¹ Bu ifadelerden anlaşılan halk kavramı, bireylerin toplamı olmanın ötesinde kendine özgü kolektif bir anlam ifade etmektedir. O dönemde halkının büyük çoğunluğunun köylerde yaşadığı düşünülürse milletin asli unsurunu köylerde yaşayan nüfus oluşturmaktadır. Onun için diyebiliriz ki köy o dönemde Türkiye demektir. ¹²

Nusret Kemal'in Ülkü Dergisi'nde çıkan "Halkçılık" ile ilgili yazısında da halkçılığın temelindeki köylüyü kalkındırmanın önemini ortaya koymaya çalışmıştır. ¹³ O dönem nüfusun büyük çoğunluğu köylerde yaşadığından, her köye tek tek ulaşılarak köylerin birçok yönden tetkik edilerek yol alınması gerektiğini bu nedenle köyleri anlamak için her şeyden önce köylerin genel durumlarının iyi değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. ¹⁴

Nusret Kemal, Ülkü Dergisi'nde "Köy Seferberliğine Doğru" bir yazısında; medeniyet seviyesi yüksek bir toplum olmak için neler yapılabileceği hususunda bazı önerilerde bulunmuştur. Bu öneriler: Öncelikle yaşamaya elverişli yerlerin iskân yeri olarak seçilmesi, köylere; okul, sağlık kuruluşları, kooperatifler kurarak üretimi artırmak, köylerin düzgün yollarla şehirlere bağlantısını sağlamak ve köylere arada bir de olsa tiyatro ve sinema gibi faa-

9 Zafer Toprak, Türkiye'de Populizm, Doğan Yayıncılık İstanbul 2013, s. 163-169

10 Ziya Gökalp, Türkçülüğün Esasları, Milenyum Yayınları, İstanbul 2018, s. 32

11 Nusret Kemal, "Halkçılık" Ülkü Dergisi, Sayı:3, 1933, C, 1, s. 185-186

12 Cumhuriyet Döneminde; nüfusun büyük çoğunluğu %70-80 Köylerde yaşamaktadır. Cumhuriyet Dönemi'nde köycülük çalışmaları önem kazanmış, Türk Ocakları'nın açılmasından sonra ivme kazanarak "halka doğru" gitme prensibi ortaya çıkmıştır. Sena Bayındır Uluskan, Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2017, s. 79

13 N, Kemal, a.g.m, s. 185

14 Mehmet Saffet, "Köycülük", Ülkü Dergisi, Sayı: 6, 1933, C, I, s. 423-429

liyetlerin gitmesi gerekir.t¹⁵

Hamit Zübeyr'in Ülkü Dergisi'nde "Halk Terbiyesi Vasıtaları" isimli makalesinde Anadolu köylerinin ve köylüsünün durumuna dikkat çekmiştir:

"Anadolu'nun sessiz ve sakin görünen köyleri üstünden ne müthiş kasırgalar geçti Harpler, tekrar harpler, dehşetli salgın hastalıklar, kuraklık seneleri, bunların üstüne Cumhuriyet dönemine kadar devam eden ihmal ve asayişsizlik...İşte bunun içindir ki Anadolu köylüsü dertlidir. İşte bunun içindir ki birçok köylerimizde mezarlık köyden daha büyüktür. Halbuki memleketin on binlerce mamur köy ve çiftliklere ve refah ile yüzü gülen milyonlarca vatandaşa ihtiyacı vardır. Köylünün medeni seviyesi nasıl yükseltilecek? Bunun yegâne çaresi ve ilacı halk terbiyesidir. Memlekette büyük mikyasta halk terbiyesine ihtiyaç vardır."

Hamit Zübeyr makalesinde; halkın eğitimi ile köylünün daha iyi bir yaşam seviyesine kavuşacağını ve bu şekilde medeniyet düzeyinin artacağını belirtmiştir. Hamit Zübeyr, I. Dünya Savaşı sonrası eğitim konusunun dünyanın en önemli konusu haline geldiğini, bütün milletlerin halkın eğitimi konusunda ortak amaç taşıdığını fakat çalışma yöntemlerinin farklı olduğunu bu durumu da milletlerin karakterine ve acil ihtiyaçlarına göre belirleyebileceğini belirtmiştir. ¹⁶

Halkevi ve Köycülük Şubesi'nin Faaliyetleri

Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasından ve Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte devletin bir "halk devleti" olduğunu belirtmişti. Halk egemenliğine dayanan bir devlette, halkın eğitimi olması ve çağdaş devlet olmanın gerektirdiği birtakım özelliklere sahip olması gerekiyordu. Bu özellikleri kazandırmak için de eğitim sisteminin buna göre düzenlenmesini gerektiriyordu. Eğitimle birlikte bir yandan geçmişten beri var olan kültürel öğelerin aktarılması bir yandan da değişen dünyaya ayak uydurarak her açıdan modern bir toplum oluşturulabilirdi. ¹⁷Bu amaçlar doğrultusunda, Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte eğitim konusu öncelikli konu olmuştur. 1923, 1924, 1925 yıllarında Heyet-i İlmîyeler toplanarak okuma yazmanın yaygınlaştırılması, eğitimde kullanılacak kaynak kitapların belirlenmesi, ilkokul mezunlarının üretime geçmeleri, köy ve halkın eğitimi gibi konular tartışılarak kararlar alınmıştır. ¹⁸

Türk milletinin kültür seviyesinin yükseltilerek çağdaş medeniyet seviyesine çıkması çok kısa sürede gerçekleştirilecek bir durum değildi. Halk ile aydınlar arasında her açıdan büyük bir uçurum oluşmuştu. Bu noktada sadece kanun çıkarmakla istenilen medeniyet seviyesine çıkmanın mümkün

15 Nusret Kemal, "Köy Seferberliğine Doğru, Ülkü Dergisi, Sayı: 5, 1933, C. I, s.355-361

16 Hamit Zübeyr, "Halk Terbiyesi Vasıtaları" Ülkü Dergisi, Sayı: 2, 1933. C. I, s. 152-153

17 Cevat Geray, Halk Eğitimi, İmaj Yayıncılık, İstanbul 2002, s.40-42

18 Aydoğan Ataüinal, Reşat Özalp, Türk Eğitiminin Düzenleme Teşkilatı, MEB Yayınları, İstanbul 1977, s.116

Geray

Akademik
Bakış

151

Cilt 16
Sayı 31
Kış 2022

olmadığı da kısa sürede anlaşılacaktır. Atatürk'ün halkçılık anlayışında; halkın kendi geleceğine hâkim olacak düzeyde eğitilerek, halkın yönetimdeki etkisinin artırılması için planlı ve programlı olmak şartı.¹⁹Bu dönemde II. Meşrutiyet'ten sonra kurulan Türk Ocakları'nın faaliyetleri önemli olmuştur. Atatürk ve Türk Ocaklılar, Türk Ocakları'nı yapılan yeniliklerin halk tarafından benimsenerek kabul edilmesi açısından önemli bir güç olarak görmüşler ve büyük bir ilgi göstererek maddi ve manevi olarak destek vermişlerdir.²⁰ Türk Ocakları o dönem gerçekleştirdikleri bütün eğitim faaliyetleriyle büyük bir boşluğu doldurmakla birlikte kültürel yönden de önemli çalışmalar yapmıştır. Atatürk Cumhuriyet'in ilanından sonra yapılan yeniliklerin halk tarafından ne kadar benimsendiğini görmek için sık sık yurt gezilerine çıkmıştır. Atatürk çıkmış olduğu yurt gezilerinde Türk Ocaklarını da ziyaret etmiş ve Türk Ocakları'nın Cumhuriyet Halk Fırkasıyla birlikte çalışması gerektiğini belirtmiştir. Bazı ocakların çalışmalarındaki memnuniyeti ifade ederken bazı ocakları da eleştirmiştir. Türk Ocakları birçok yararlı çalışma yapmakla birlikte bir eğitim kurumu değildi. Özellikle çok partili hayata geçiş denemesi döneminde bazı parti üyelerinin, yeni kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkasında yer alma eğilimleri, ocakların siyasi bir güç olarak Cumhuriyet Halk Partisi'nin karşısına çıkacağı endişesini oluşturarak Türk ocaklarının kapatılması ile ilgili kararda etkili olmuştur.²¹

Türk Ocakları'nın kapanmasından önce basında haberler çıkmıştır. 25 Mart 1931 tarihli Cumhuriyet Gazetesindeki "Türk Ocakları H. Fırkası ile Niçin Birleşiyor?" başlıklı haberde, halkı bir arada tutacak ve kültürel kalkınmayı sağlayacak bir kurumdan bahsedilmiştir.²²Türk Ocakları'nın kapanmasından önce basında çıkan bu haberlerden de anlaşılıyor ki halkevleriyle ilgili haberler açılışından çok önce basında yer almıştır.²³Atatürk halkçılığı göstermelik bir şey olarak ele almadığını kısa süre içerisinde ülkenin dört bir yanında halkevleri açarak göstermiştir. Halkevleriyle birlikte halkın yeniliklere daha iyi uyum göstereceğini ve kültürel kalkınmanın gerçekleştirileceğini amaçlamıştır.²⁴

19 Şubat 1932 tarihinde Türkiye'de 14 halkevi açılmış ve kısa süre sonra da Türkiye'nin birçok yerinde halkevleri açılmıştır. Halkevlerinin açılmasıyla birlikte amaçlanan hedefler ve yapılacak olan çalışmalarda uyula-

- 19 Yücel Özkaya, "Atatürk ve Halkçılık", Atatürkçü Düşünce El Kitabı, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1995, s. 56, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, C. II, Ankara 2006, s. 562
- 20 Ziya Gökalp, Ocaklar Ne Yapmıştır, Vazifesi ve Gayesi Nedir? Atatürk Devri Fikir Hayatı II, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1981, s. 636-646
- 21 Nursel Gülcü, Antalya Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1951), Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2020, s.9
- 22 "Türk Ocakları Cumhuriyet Halk Fırkası ile Niçin Birleşiyor" *Cumhuriyet*, 25 Mart 1931
- 23 Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.100/3.14.6 (10 Kasım 1936)
- 24 Gülcü, a.g.e. s. 13

cak esaslar, belli aralıklarla çıkarılan talimatnameler ile düzenlenmiştir. Bu talimatnameler halkevlerinin kapanışına kadar düzenli olarak çıkarılmıştır. Halkevlerinin yapacağı her türlü faaliyet bu talimatnameler ile açıkça ortaya konmuştur. Halkevleri talimatnamelerde belirtildiği şekilde dokuz şube teşekkül edecek şekilde kurulmuştur. Bu şubeler herkesin yeteneklerine göre faaliyet alanı bulabileceği şekilde oluşturulmuştur. Bu şubeler: Dil, edebiyat, tarih şubesi, güzel sanatlar şubesi, temsil şubesi, sosyal yardım şubesi, halk dershaneleri ve kurslar şubesi, kütüphane ve yayın şubesi, köycülük şubesi, müze ve sergi şubesinden oluşmaktadır. Bu dokuz şube sayısı azami şube sayısı olup, halkevleri buldukları şartlar içerisinde üç şube ile de faaliyet gösterebilirdi. Bu üç şubeden birisi mutlaka köycülük şubesi olmalıydı.²⁵

Köycülük şubesinin yapmış olduğu çalışmalar, yapılan yeniliklerin uygulama alanı içerisinde en çok yer bulan kısımındır. O dönemde nüfusun büyük çoğunluğunun köyde yaşaması nedeniyle öncelikle köylünün kültürlenmesi, mahalli şartlar ve birçok şeyin iyileştirilmesi gerekiyordu.²⁶ Atatürk'ün eğitim ve kültür politikasında öncelikle köyün eğitimi, halkın eğitiminin en önemli kısmını oluşturmaktaydı. Bu nedenle Atatürk, köycülük şubesinin çalışmalarına büyük önem vermiş, aynı zamanda köyleri eğitime ve kalkındırma politikasına ciddi bir bakış ve çalışma esası getirmiştir.²⁷ Köycülük şubesi ortaya konan esaslar çerçevesinde; köylerin sosyal, sağlık ve kültürel olarak gelişmelerine, köylü ile şehirli arasında karşılıklı duyguların artmasında ve birçok alanda çalışmalar yapmıştır. Halkevlerinin yapmış olduğu çalışmalar CHP Genel Merkezi tarafından sıkı bir şekilde takip edilmiştir. Bununla ilgili altı ay aralıklarla raporlar istenmiş ve bu raporlar doğrultusunda köylü ile yakından ilgilenilmesi gerektiği, köy gezilerinin daha sık yapılması gerektiği, hastaların muayenelerinin yapılması, bilgi ve öğüt verilmesi ve köylere kitap götürmek gerektiği belirtilmiştir.²⁸

Antalya Halkevi Köycülük Şubesi ve Solak Örnek Köyü ile İlgili Çalışmalar

Antalya Halkevi, 19 Haziran 1932'de açılan ikinci grup halkevleri içerisinde yer almaktadır. Açılışından bir hafta sonra, halkevleri talimatnameleri doğrultusunda dokuz şube oluşturularak komite seçimlerini yapmış ve çalışmalarına başlamıştır. Antalya Halkevi'nin ilk başkanı Aziz Bey'dir. Antalya Halkevi, Antalya'da yapılacak birçok çalışmayı şubeler aracılığı ile gerçekleştirirken köy ile ilgili çalışmalarını da köycülük şubesi aracılığıyla gerçekleştirmiştir.

25 Nursel Gülcü, Antalya Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1951), Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2020 s. 20

26 BCA, 490.100/4.21.5 (05 Temmuz 1939)

27 BCA, 490.100/4.21.5. (05 Temmuz 1939)

28 BCA, 490.100/3.15.46. (07 Aralık 1937)

gors

Akademik
Bakış

153

Cilt 16
Sayı 31
Kış 2022

Köycülük şubesinin en önemli görevi öncelikle köylüyü yakından tanımak ve köylerin her açıdan gelişmesine öncülük etmektir. Antalya Halkevi Köycülük Şubesi de Antalya köylerinde bu amaç doğrultusunda çalışmalar yapmıştır.²⁹

Antalya Köycülük Şubesi çalışmalarını yürütebilmek için bir yönetim kurulu oluşturmuştur. İlk yönetim kurulu üyeleri: Mustafa Şevki Bey (Mühendis), Ali Rıza Bey (Muhasebeci), Nedim Bey (öğretmen), Emin Bey'dir. (Muhasebeci).³⁰

Antalya Halkevi Köycülük Şubesi öncelikle köylerde yapacağı çalışmalar için kendine bir program hazırlamıştır. Programda tespit edilenler şu şekildedir: cuma günleri köylere gidilerek sosyal ve sağlık alanlarında bilgiler verilmesi, meyve yetiştiriciliği konusunda bilgilendirme, saban yerine pulluk kullanımının teşviki, limon ve portakal ağaçlarında iyileştirme, zeytinlerin aşılınması, hayvan neslinin iyileştirilmesi, ormanların muhafazası.³¹

Antalya Halkevi Köycülük Şubesi, köylerde yapacağı çalışmaları öncelikle kendisine örnek köyler belirleyerek yapmak istemiştir. Örnek köylerin seçiminde de Antalya'ya yakınlık, tarıma elverişli araziler, iklim vs. gibi etkenleri dikkate almıştır. Bu koşulları sağlayan üç örnek köy seçerek bu köyler için programlar hazırlamıştır. Örnek köylerde yapılacak çalışmalar için hazırlanan programlar, Halkevleri talimatnamesinde belirtilen hususlar dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bu köyler Antalya'ya bağlı Çakırlar, Çirkinoba ve Solak Köyü'dür. Örnek köy olarak seçilen bu köyler içerisinde programına ulaşabildiğimiz Solak Köyü'dür. Bu nedenle Solak Köyü'nde yapılan çalışmalar özelinde, Antalya Halkevi Köycülük Şubesi'nin çalışmaları ortaya konmaya çalışılmıştır.³²

Örnek Solak Köyü Programı:

1. Cumhuriyet meydanının düzenlenmesi,
2. Köy odasının müstemat kısmının tamamlanması,
3. Köylerde başboş hayvanlar için sığırtmaç ve çoban temini, yörük develelerinin durumlarına çare bulunması,
4. Kiremitçiliğin öğretilerek damlarda kiremit kullanılmaya başlanması,
5. Köyün genel durumunun ıslah edilerek, caddelerin oluşturulması, evlerin sağlıklı hale getirilmesi,
6. Hayvanların ıslah edilmesi ve koşuculuk öğretilmesi
7. Kümeslerin ve kümes hayvanlarının fenni şekilde ıslahı
8. Aksu çayından istifade edilerek bir kanal ile su getirilmesi
9. İpek böcekçiliğinin geliştirilmesi ve meyve ve meyvesiz ağaç dikimi
10. Ortakçı köylülerin arazi sahibi olmalarının sağlanması

29 Nursel Gülcü, Antalya Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1951), Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2020, 63-76

30 "Halkevinde İçtima", Resmi Antalya, (29 Temmuz 1932), s. 3

31 Cumhuriyet Halk Partisi Antalya Broşürü, 1933, Antalya Matbaası, Antalya 1933, s. 11

32 BCA, 490.100/981.804.(15 Ocak 1936)

11. Köy yolunun şose ile kış ve yaz geçilecek bir şekilde yaptırılması,
12. Cirit, güreş oyunlarının oynanması ve sürekliliği yapılması
13. Köye bir hamam ve çamaşırhane yapılması
14. Yabani ağaçların aşılması,
15. Peynircilik ve yağcılığın gelişmesi için özel idare bütçesinden karşılıksız olarak yayık ve kremüz makinesi verilmesi
16. Köylüyü yün eğirme ve dokumacılığa alıştırmak,
17. Okuma odası yapılması
18. Mezarlığın başka bir tarafa taşınması,
19. Uygun mevsim ve zamanlarda Solak günü yapılarak şehirli ve diğer köylülerle ilişkilerin kuvvetlendirilmesi
20. Su ve arazi temininden sonra fidan dağıtılması
21. İyi cins tavukların köy tavuklarıyla değiştirilmesi
22. Hayvan neslinin ıslahı için koç, boğa, aygır temini edilerek bu hayvanların fenni ahırlarda besletilmesinin sağlanması. ³³

Antalya Halkevi Köycülük Şubesi, örnek köy kapsamına aldığı Solak Köyü'nde,³⁴ daha önceden Solak'ta yapılacak çalışmaların programında yer alan, "uygun mevsim ve zamanlarda Solak Köyü Günü ile köylüler ve şehirde yaşayanların ilişkilerinin kuvvetlenmesi" maddesi kapsamında Solak Köyü'ne gezi düzenlemiştir. Solak Köyü'ne yapılacak bu gezi ile ilgili Antalya Halkevi'nin bu duyurusunu 7.11. 1935 tarihinde Antalya Gazetesi yapmıştır. Antalya Halkevi'nin duyurusunda; gezinin sabah gidilip akşam dönüleceği, köylülerle görüşmeler yapılacağı, ulaşımın kendileri tarafından temin edileceği belirtilmiştir.³⁵Solak Köyü'ne yapılan geziden sonra da Antalya Gazetesi Solak Köyü'ne yapılan gezinin sonuçları ile ilgili bir haber yayınlamıştır. Antalya Gazetesi'nde yapılan haberde;

"Solak Gezisi İyi Sonuçlar Verdi" başlıklı yazıyla verilmiştir. Yazıda şunlara yer vermiştir: "Dün köylüyü kentli hafife alıyordu. Bugün kentli köylünün ayağına gelmiş, dertlerini dinliyor, ihtiyaçlarını soruyor, sağlığına bakıyor ve çalışma bilgisini arttırmaya çalışıyor, Türk köylüsü iyiliği kötülükten ayırt edebilecek ahlak ve terbiyededir. Kör değildir. Halkevinin bu gezisi aradaki gönül ve karşılıklı ilgi bağı pekiştirmiştir. Bu özverinin tuttuğunu görmek hepimizi ferahlandırdı." ³⁶

Köycülük Şubesi yapmış olduğu bu köy gezilerinde köylülere; yağ ve peynir yapımı, meyve ağaçlarının bakımı, zeytin aşılması, köy temizliği,

33 "Halkevi Çalışmaları" Türk Akdeniz, 1938, Sayı: 11-12, s. 30

34 Solak Köyü, Aksu'ya bağlı ve yanında Aksu Çayı geçen bir köydür. Köyde mübadeleden önce çoğunlukla Rumların yaşadığına dair bilgi köylülerden edinilmiştir.

35 Antalya, 7 Kasım 1935, s. 1

36 Antalya, 14 Kasım 1935, s. 1-2

sıtma tedavisi, bitki tohumlarının hastalıklara karşı korunması gibi konularda bilgiler vermiştir.³⁷Yapılan köy gezilerinde;³⁸hasta vatandaşların muayenelerini yaptırmış, ilaç alamayacak durumda olan hastaların ilaçlarının teminini sağlamış ayrıca köylülere sağlık, ziraat, ekonomi, beden terbiyesi gibi konularda öğütler verilmiştir.

Daha sonraki süreçte, Antalya Halkevi'nin Solak Köyü'nde yapmış olduğu çalışmaların, Antalya köylerinde yaygınlaştırılması amacıyla Antalya Halkevi dışında Antalya Valiliği de Antalya köylerinde çalışmalar başlatmıştır. Antalya Halkevi'nin örnek köy programlarıyla yaptığı çalışmaları, Antalya Valiliği, Köy Bürosu Teşkilatı kurarak genelleştirmeye çalışmıştır. Bu durumda Antalya Halkevi Köycülük Şubesi, Antalya köylerinin kalkınması, birçok imkana kavuşarak iyi bir hale gelmesi için öncülük yapmıştır diyebiliriz.

Solak Köyü' nün Günümüzdeki Durumunun Tespiti

Atatürk döneminde, Antalya Halkevi Köycülük Şubesi tarafından “örnek köy” kapsamına alınarak bir program çerçevesinde yapılan çalışmaların Solak Köyü'nde ne gibi bir değişiklik yaptığı ile ilgili daha sonraki süreçte yazılı belgeler bulunmamaktadır. Bu durumda; II Dünya Savaşı'nın getirmiş olduğu birçok olumsuz etki ile 1951 yılında halkevlerinin kapanması etkili olmuştur. II. Dünya Savaşı yıllarında yaşanan kâğıt sıkıntısı nedeniyle arşiv belgesi oluşturulamaması o dönem yaşanan birçok siyasi ve ekonomik gelişmeler, Solak Köyü'nün Atatürk'ten sonraki yaşadığı süreci aydınlatmamıza imkân vermemektedir. Köyle ilgili gelişmeleri ve Atatürk döneminde yapılan çalışmaların etkilerini yazılı kaynaklar olmaması nedeniyle, Atatürk döneminin köycülük ilgili genel politikasının bilinirliği, özellikle örnek köy programı kapsamında ortaya konan hedeflerin zaman içerisinde uygulanabilirliği ve değişen şartlar içerisinde etkisi olup olmadığının tespiti amacıyla Solak Köyü Muhtarı ve köyde çok uzun süredir yaşayan kişilerle yüz yüze görüşmeler yapılarak, canlı bellekler aracılığıyla, Solak Köyü'nün tarihsel süreçteki ve günümüzdeki durumu tespit edilmeye çalışılmış ve fotoğraflar çekilmiştir. (Eklerde verilmiştir) Solak Köyü'ne gidilerek tarihi mekanlardan ayakta kalanlar yerinde görülmüştür. Köyde ayakta kalabilen en eski köy evinin fotoğrafı çekilmiştir. Evde oturan aile ile sohbet edilerek evin mimarisi ve geçmişi hakkında konuşulmuştur. Solak'ta yapılan tarım faaliyetleri hakkında bilgi edinmek amacıyla tarım arazileri gezilerek fotoğrafları çekilmiştir. Atatürk döneminde Solak örnek köy programında belirtilen mezarlıklarla ilgili düzenlemeyi yerinde görmek amacıyla mezarlığa gidilerek mezarlığın yerinin değişip değişmediği ve tarihi mezarlar olup olmadığı öğrenilmiştir. Mezarlıkta tarihi nitelikteki bazı mezarların fotoğrafı çekilmiştir. 2016 Yılında bir botanik fuarı olarak açılan EXPO alanı gezilerek, bölgeye bir değişim getirip

37 Halkevlerinin Faaliyet Raporları Hülasaları, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1934, s.12

38 Antalya, 28 Kasım.1935, s.1,

getirmediği tespit edilmeye çalışılmıştır. Solak Köyü'nde geleneksel hayvancılığın devam edip etmediğini öğrenmek amacıyla yürük bir aile ziyaret edilmiştir. Yörük aile ile Solak'ta hayvancılığın geçmişi üzerine konuşulmuştur. Solak Köyü için büyük bir öneme sahip olan İtalyanlar tarafından yapılan köprünün bugün de köy için önemli olduğu görülmüştür. İtalyanların yaptığı köprü dışında yeni bir köprü yapılmakta olduğu bilgisi köylüler tarafından verilmiştir. Solak'ta yapılan bu çalışmalar ile Solak'ın genel durumu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Solak Köyü'nde Yapılan Görüşme ve Elde Edilen Bulgular:

Solak Köyü'nde yapmış olduğum görüşme Akdeniz Üniversitesi BAB birimi tarafından desteklenmiş ve yapılacak olan görüşme için etik kurul izni alınmıştır. Araştırma amaçlı yarı yapılandırılmış görüşme tekniği³⁹ sonucunda elde etmiş olduğum bulgular: Solak Köyü'nde yaşları altmış beş yaş üstü olan on kişi ile görüşme planlamıştım. Solak Köyü'nde insan ömrünün uzun olmaması nedeniyle yaşları altmış beşe yakın üç kişiyi de görüşmeye dahil ettim. Görüşme yaptığım kişilerin dokuzu erkek ve ikisi bayandan oluşmaktadır. Toplam on bir kişi ile şartlara göre bireysel ve grup olarak, sohbet şeklinde, çerçevesi daha önceden belirlenmiş sorular sorularak görüşme gerçekleştirdim. Görüşmeye katılan bir kişi seksen yaş üstünde bir bayandı. Köyün en yaşlı kişinin sağlık durumu uygun olmadığı için görüşme yapabildiğim en yaşlı kişi bu bayandı. Erkek köylüler ile görüşme mekânı olarak köy muhtarının önerisiyle köy kahvesinde toplanılarak gerçekleşti. Köylüler öncelikle aralarındaki en yaşlı kişilerin konuşmasını arzu ettiklerini belirttiler. En yaşlı iki kişiden biri olan Ahmet Ülker ile görüşmeye başlandı ve daha sonra diğer köylülerle de sorular çerçevesinde sohbet edildi. 85 yaşında olan Melahat Pakır ve Fatmana İbcim'le yaptığım görüşmeyi Melahat Pakır'ın evinde gerçekleştirdim. Köy sakinleri ses kayıt cihazını kullanmamamı rica etmeleri üzerine konuşmaları not defterime yazdım. Görüşme esnasında soruların büyük çoğunluğuna Ahmet Ülker ve Melahat Pakır cevap vermekle birlikte diğer köylülerde kendi ilgi alanlarına ve kendi uğraşlarına göre cevaplamaya çalıştılar. Bazı soruları da birlikte değerlendirerek cevapladılar. Görüşme için hazırlanan sorular şu şekildedir:

1. Solak'ın tarihi hakkında ne biliyorsunuz?
2. Atatürk Dönemi'nde yapılan örnek köy çalışmaları hakkında bilginiz var mı?

39 Görüşme Tekniği, nitel bir araştırma yöntemidir ve veri elde etmek amacıyla sohbet havasında soru sorarak ve cevapların dinlenmesiyle elde edilen sonuçların değerlendirilmesiyle gerçekleştirilen bir tekniktir. Meral Salman Yıkımsı, "Nitel Araştırmalarda E-Görüşme Tekniği" Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Haziran 2020, Cilt 22, Sayı: 1, s. 183-197, Yarı yapılandırılmış soru tekniği; elde edilen veriler ve katılımcılar o anla ilgili olduğundan sorulardan çerçeveler oluşturulmuş ve son olarak neden-sonuç ilişkisi içerisinde karşılaştırma yapılarak yorumlanmış ve bulgular elde edilmiştir. Recai Coşkun, Nitel Araştırmalarda Tasarım, Örneklem ve Veri Edinme ve Çözümleme Sorunları, 9th International Social Sciences Conference in The Balkans, October 27-28, 2019, Kuşadası-Turkey, s.287

gors

Akademik
Bakış

157

Cilt 16
Sayı 31
Kış 2022

3. Çocukluğunuzda geçim kaynaklarınız nelerden oluşmaktadır?
4. Eğitim durumunuz nedir ve Solak İlkokulunda mı okudunuz?
5. Solak'ta tarım ve hayvancılık dünden bugüne nasıl yapılmaktadır ve ne gibi değişim göstermektedir?
6. Zaman içerisinde geçim kaynaklarınızda değişim oldu mu?
7. Yaptığınız iş veya uğraşta değişiklik oldu mu?
8. Solak'a elektrik, su, telefon ne zaman geldi?
9. Yakın köylere göre Solak'ın durumu ve farkı nedir?
10. Zaman içerisinde Solak Köyü'nün görünüşünde ve imkanlarında ne gibi değişimler meydana geldi?
11. Gençlerin Solak'ta yaşama istekleri nedir?
12. Solak'ın Antalya merkez ile ilgisi ne düzeydedir?
13. Solak'ta tarihi mekanlar bulunmakta mıdır ve ne düzeyde korunmaktadır?
14. Solak' ta kültürel faaliyetler yapılmakta mıdır?
15. EXPO fuar alanını gezdiniz mi?
16. EXPO'nun köyünüze bir katkısı oldu mu?
17. Köyün dışarda yaşayanlarının Solak ile ilgisi ne düzeydedir?
18. Solak köy sakinlerin birbirleriyle iletişimleri nasıldır?
19. Solak'ta yaşamaktan mutlu musunuz? Solak'ın sizi mutlu eden yönleri nelerdir?
20. Antalya'ya ve köy hayatına olan ilgi Solak Köyü'ne olan ilgiyi de artırdı mı? Son dönemlerde Solak'a gelip yerleşen aile var mı?"

Köy kahvesinde Solak Köyü erkekleri ile yaptığım görüşme ile elde ettiğim bilgiler:

Asıl mesleği çiftçilik olan Ahmet Ülker (1949 doğumlu) çocukluğundan beri Solak'ta yaşadığını belirtti. Atatürk Dönemi'nde yapılan çalışmalardan haberdar olmadığını ve köyün geçmişe dönük olarak tarihini de bilmediğini söyledi. Ahmet Ülker, ilkokul eğitimi alabildiğini ve sonrasında okuma imkânı olmadığını ve çiftçilik dışında herhangi bir mesleğinin olmadığını belirtti. Çocukluğunda çoğunlukla buğday ektiklerini, pamuk ve mısır ekimin de olduğunu fakat çok olmadığını belirtti. Solak Köyü'nün geçmiş yıllarda en büyük sorununun Aksu Çayı'ndan yeterince istifade edecek bir regülatör sisteminin olmadığını belirtti. 1986 yılında regülatör sisteminin kurulmasıyla çift tarım yapılmaya başlandığını ve pamuk üretimini de arttığını belirtti. Pamuk üretimin artmasıyla Solak'ın civar köylerden işçiler getirttiğini belirtti. Bu dönemde Solak'ın yakınındaki köylerden ekonomik durumunun iyi olduğunu da ekledi. Diğer köy sakinlerinden seracılıkla uğraşan Burhan Sarıtekeli ve Durmuş Demir, köydeki büyük değişimin köyün seracılığa başlamasıyla gerçekleştiğini belirttiler. İlk yıllarda cam seracılık yaptıklarını ve

cam seracılığın yüksek maliyetli ve zahmetli olması nedeniyle kendilerine pek bir getiri sağlamadığını, 2000 yılında naylon seracılıkla birlikte kazanç elde etmeye başladıklarını belirttiler. Seracılıkta uzun yıllar istenilen düzeyde gelir edememelerinin nedenlerinden birinin de Aksu Çayı'nın uzun yıllar ıslah edilmemesi ve taşkınların kendilerini büyük zarara uğrattığını belirttiler. Aksu Çayı'nın bir proje kapsamında ıslah edilmesiyle beraber seracılığın arttığını ve iyi kazanç sağladığını söylediler.

Ahmet Ülker ve diğer köy sakinleri ile Solak Köyü'nde yetişen meyveler ve hayvancılık faaliyetlerinin neler olduğunu konuştuk. Ahmet Kaya ve Erdoğan Sarı, Solak'ta erik, kayısı, dut, badem, incir ve ayva gibi meyvelerin yetiştiğini, portakal yetiştirmeyle ilgili bir denemelerinin olduğunu fakat köyün dip suyunun fazlalığı nedeniyle bir süre sonra çürüdüğünü belirttiler. Portakalın Narenciye Enstitüsü'ne yakın yerlerde daha iyi yetiştiğini belirttiler.

Hayvancılık ile ilgili çok büyük uğraşlarının olmadığını her ailenin kendi ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde bir büyükbaş hayvan besleyebildiğini, eskiden atlarının da olduğunu fakat şimdi at kalmadığını büyükbaş hayvan dışında kümes hayvanlarının olduğunu belirttiler. Eskiden yakınlarında bir inekhane olduğunu ve bu inekhanenin kendilerine ödünç boğa verdiklerini ve yerli ırk olan ineklerinin süt miktarı fazla olmasa da süt kalitesinin iyi olduğunu ifade ettiler. Daha önceden mayayı bilmediklerini, peyniri de pamuk araştırma merkezinden satın aldıklarını belirttiler. İnekhanenin hangi yılda kurulduğunu sormam üzerine bugünkü adı BATEM⁴⁰ olan Batı Akdeniz Araştırma Enstitüsü'nden emekli olan köy muhtarı Ahmet Demir ve Erdoğan Sarı, Buranı, Atatürk zamanında kurulduğunu bildiklerini söylediler. *“İnekhanenin uzun yıllar ineklerin neslini iyileştirmek için faaliyet gösterdiğini 1990'dan sonra devam etmediğini, aynı zamanda bugün Boztepe'ye bağlı olan TİGEM'in (Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü)⁴¹ de 1933'te kurulduğunu üzerindeki tabelada yazdığını, TİGEM'in kendilerine tohum verdiğini, pamuk, önceden var olan çırçır fabrikasına verilirken daha sonra tamamen TİGEM'e devredildiğini, TİGEM'in köylüye alet edevat yardımında da bulunduğunu ve ayrıca BATEM'in de farklı kollarla devam ettiğini”* belirttiler. Bir dönem Solak'ta pamuk ekimin azaldığını fakat pamuk ekiminin teşvik edilmesiyle yeniden bir artış olduğunu ve ANT BİRLİK'in kurulmasıyla üretilen pamuğu buraya verdiklerini belirttiler.

Ahmet Ülker, Solak Köyü'nün pamuk araştırmaya yakın olmasının bazı avantajları olduğunu, örneğin köye elektriğin yakın köylerden önce geldiğini belirttiler. Ahmet Ülker ve Murat Karataş, köylerinde geçmişi hatırlamaları daha olası bir durum.

40 Atatürk Döneminde ve 1934 yılında Sıcak İklimler Zirai Deneme İstasyonu kolları ile kurulan ve daha sonra farklı isimler ile 2004 yılına kadar gelen araştırma ve ıslah istasyonları 2004 yılında Batı Akdeniz Araştırma Enstitüsü (BATEM) adı ile tek çatı altında faaliyetlerine devam etmiştir. <https://arastirma.tarimorman.gov.tr>. s. 1-7

41 Kısa adı TİGEM olan Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü 1984 yılında kurulmuş. Çeltik deneme tarlası 1933 yılında faaliyetine başladığından Pamuk Araştırma Merkezinin kuruluş tarihinin 1933 yılı olarak baz alındığından köylülerin 1933 yılını enstitü binasından hatırlamaları daha olası bir durum.

latacak tarihi mekanların maalesef çok az olduğunu, köyün bilinen en eski evi ile tarihi bir yapıda olan okul binasının da yıkıldığını belirttiler. Solak'ta tarihi mekanların çok iyi korunmadığını belirttiler. Özellikle köyün en eski evinin ve köy okulunun yıkılmasıyla, köyde eskiyi hatırlatacak pek tarihi mekân kalmadığını belirttiler. Solak Köyü'nün Antalya merkeze ulaşım bakımından yakın olmasının da Solak'ta kültürel faaliyetlerin yapılmamasında etkili olduğunu ifade ettiler. Eskiden köylerinde bir ebe ve postacının kaldığını fakat son otuz yıldır herhangi bir memurun oturmadığını belirttiler.

Solak Köyü'nün okumaya olan ilgisini ve ilkökul sonrası okuma imkanlarının ne düzeyde olduğunu, mesleği mühendislik olan ve Solak Köyü'nün ilk yüksekokul mezunlarından emekli İbrahim Tat (1955 doğumlu) ile konuştuk. İbrahim Tat, kendisinin Solak Köyü'nün yerli ailelerinden olduğunu, köyde yüksekokul bitiren üçüncü kişi olduğunu, bu kişilerden birinin vali olduğunu belirtti. Ailesinin maddi durumunun iyi olması nedeniyle okuyabildiğini fakat maddi durumu elverişli olmayan ailelerin bu imkân olmadığını belirtti. İbrahim Tat, köyde vali, mühendis gibi okuyanların olması daha sonraki süreçte, özellikle 1960'tan sonra köyde örnek oluşturarak okumaya olan ilgiyi artırdığını söyledi. Okumaya olan ilginin artmasından duyduğu memnuniyeti dile getirirken Solak'ta yaşamaya olan ilginin azalmasından derin üzüntü duyduğunu belirtti.

2016 yılında botanik fuarı olarak açılan EXPO ile ilgili de köy sakinleriyle konuştuk. EXPO'nun köylerine en büyük faydasının Aksu Çayını İslah Projesi kapsamında olduğunu, onun dışında Solak'a bir getirisi olmadığını belirttiler. Bazı köylüler de EXPO'yu gezmediklerini söylediler. Solak'ta yaşamaktan mutlu olduklarını ve köylülerin birbirleriyle diyaloglarının da iyi olduğunu fakat Solak'a olan ilginin gençler tarafından çok düşük olduğunu belirttiler.

Köy kahvesinde erkeklerle yapılan görüşmenin ardından görüşme yaptığım kişiler içerisinde en yaşlı kişi olan Melahat Pakır'ın evinde ve akrabası olan Fatmana İbcim'le birlikte görüşme gerçekleştirdim. Melahat Pakır sözlerine *“burası Atatürk'ün köyü kızım”* sözleriyle başladı. Melahat Pakır, Atatürk döneminde dedesinin Manavgat'tan Solak Köyü'ne geldiğini ve Solak Köyü'ndeki arazilerin büyük çoğunluğunun dedesinin tapulu arazileri olduğunu belirtti. Köyde yıkılan köy evinin dedesine ait olduğunu, kendisinin İstanbul'da iken yıkıldığını ve burda olsaydı izin vermeyeceğini belirtti. Köy okulunun da aynı şekilde yıkılmasına çok büyük üzüntü duyduğunu belirtti. Tarihi mekanları koruma konusundaki duyarsızlığa da tepkili olduğunu ifade etti. Solak Köyü'nün çocukluk yıllarında yakındaki diğer köylerden her bakımdan ilerde olduğunu, okulun sadece kendi köylerinde olduğunu ve yakın köydeki çocukların okumak için buraya geldiklerini belirtti. Solak Köyü'nün birçok açıdan diğer köylerden ileriye zaman içerisinde geri kaldığını bu durumu da *“en ileri köy iken en geri köy olduk”* fakat *“köyümüz insan olarak oldukça iyidir köyümüzde kara çizgi yoktur”* sözleriyle köyle-

rinin geri kalması ile birlikte insan karakteri olarak bozulmadığını belirtti. Daha çok Melahat Pakır'la olan görüşmeye dinleyici olarak katılan Fatmana İbcim'de; okulun yıkılmasına duyduğu derin üzüntüyü ekleyerek, değerlendirilen toprakların özellikle akrabalık bağlarına zarar vererek miras kavgalarına yol açtığını belirtti.

Sonuç ve Tartışma

Atatürk, Cumhuriyet'in ilanından sonra en öncelikli konu olarak eğitim konusunu görmüş ve Osmanlı Devleti'nin özellikle son döneminde ortaya çıkan halk ile aydın kesim arasındaki uçurumu kapatarak, Türk halkını uygar milletler seviyesine çıkarmak için büyük bir mücadele vermiştir. Atatürk, halkın eğitimi için önce halka doğru gitmek ve halkı yakından tanımak gerektiğini belirtmiştir. Halkın eğitimi ve halka doğru yönelişin de rastgele olmaması için programlı hareket etmeye çok büyük önem vermiştir. O dönem nüfusun büyük çoğunluğu köylerde yaşamaktaydı. Bu nedenle Atatürk'ün halkçılık ilkesinin, öncelikle köylere ulaşması ve köyde yaşayanların Cumhuriyet fikrini benimsemesi gerekiyordu. Bu noktada köylere ve köyde yaşayanlara ulaşabilmek için köylerin her bakımdan tetkik edilmesi gerekiyordu. Öncelikle köylü ile şehirli arasındaki ihtiyaç farkları ve aradaki uçurum iyi değerlendirilmeliydi. Bu dönemde ilk önce Türk Ocakları önemli çalışmalar yapmış fakat daha sonra Atatürk'ün yurt gezilerinde gördüğü eksiklik üzerine kafasında olgunlaştırdığı halkevleri ile bütün çalışmalar halkevlerinin çatısı altında gerçekleşmiştir. Halkevleri çalışmalarını şubeleri aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Bu şubeler içerisinde köycülük şubesinin çok önemli görev ve sorumluluklar üstlendiği görülmektedir. Çalışmalarını, Genel Merkez tarafından belli aralıklarla yayınlanan talimatnameler doğrultusunda yürüten köycülük şubesi, köylerde yapacağı çalışmalarla ilgili olarak da kendisine programlar oluşturmuştur. Antalya Halkevi de Atatürk'ün ortaya koyduğu ilkeler çerçevesinde çalışmalar yapmış bir halkevidir. Antalya Halkevi Köycülük Şubesi de çalışmalarını kendisine örnek köyler seçerek yapmıştır. Bu köylerden bir tanesi de Solak Köyü'dür. Solak Köyü'nde yapılacak çalışmalar için bir program oluşturmuş ve çalışmalarını bu program kapsamında yapmaya çalışmıştır. Antalya Halkevi Köycülük Şubesi, Solak Köyü'ne yeni bir çehre kazandırmak için sık sık geziler düzenlemiş, köylülere; sağlık, temizlik gibi konularda bilgiler vermiş, köylülerin sıkıntılarını yakından dinlemiş, meyve fidanları dağıtmış ve köylülerle şehirde yaşayanlar arasında kaynaşma sağlamaya çalışmıştır. Solak Köyü'nün programına baktığımızda da köyün her açıdan kalkınmasının amaçlandığı görülmektedir. Öncelikle Solak Köyü'nde başlatılan bu çalışmaların zaman içerisinde bütün köylerde yaygınlaştırılmak istenmesi Atatürk'ün halkçılık politikasının bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine Atatürk'ün eğitime ve kalkınmaya öncelikle köylerden başlanması ilkesini de en iyi bu örnek köy uygulamalarında görmekteyiz. Atatürk'ün çok büyük önem vererek başlattığı halkın eğitimi ve kalkınmaya yönelik bu çalışmaların Atatürk'ün ölümünden sonra ve II.

gazi

Akademik
Bakış

161

Cilt 16
Sayı 31
Kış 2022

Dünya Savaşı'nın getirmiş olduğu olumsuz etkiler nedeniyle devam ettirilemediğini, bu durum Solak Köyü'nde yapmış olduğum görüşme ile de anlaşılmaktadır. Atatürk döneminde Solak Köyü'nde yapılan bu örnek köy çalışmalarının köye belli düzeyde katkı sağladığı görülmektedir fakat köyün bugünkü durumu ile ilgili çektiğim fotoğraflardan da görüldüğü üzere, Atatürk döneminde hedeflenen örnek köy idealine ulaşamadığı açıktır. Sonuç olarak, Atatürk'ten sonra yaşanan siyasi ve ekonomik sıkıntılar, kültürel alt yapının oturmadağı durumlarda başlatılan projelerin devamlılığını olumsuz etkiliyor diyebiliriz

Kaynaklar

Arşiv Belgeleri:

1. BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARŞİVİ, 490.100/981.804.1(5 Ocak 1936).
2. BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARŞİVİ, 490.100/3.14.6(10 Kasım 1936).
3. BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARŞİVİ, 490.100/981.804.1. (10 Kasım 1936).
4. BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARŞİVİ, 490.100/4.21.5 (05 Temmuz 1939)
5. BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARŞİVİ, 490.100/3.15.46. (07 Aralık 1937)

Gazeteler:

1. Antalya, (7 Kasım 1935), s. 1.
2. Antalya, (14 Kasım 1935), s. 1-2.
3. Antalya, (28 Kasım 1935), s. 1.
4. Antalya, (23 Eylül 1937), s. 2.
5. "Halkevinde İçtima" Resmi Antalya, (29 Temmuz 1932) s. 3
6. "Türk Ocakları Halk Fırkası ile Niçin Birleşiyor" Cumhuriyet, (25 Mart 1931), s.1

Tetkik Eserler ve Dergiler:

- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, C. II, Ankara 2006
- AKYÜZ, Yahya, Türk Eğitim Tarihi, Pegem Yayıncılık, Ankara 2007
- ATA, Bahri, "1924 Türk Basını Işığında Amerikalı Eğitimci John Dewey'in Türkiye Seyahati", G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2001, Sayı: 21, C, 3, s.193-207.
- ATAÜNAL, Aydoğan, R. Özalp, Türk Eğitim Sisteminde Düzenleme Teşkilatı, MEB Yayınları, İstanbul 1977
- BAL, Hüseyin, 1924 Raporunun Türk Eğitimine Etkileri ve J. Dewey'in Eğitim Felsefesi, Aydınlar Matbaası, İstanbul 1991
- Cumhuriyet Halk Fırkası 1932 Halkevleri Talimatnamesi, Ankara 1940
- Cumhuriyet Halk Partisi Antalya Broşürü, Antalya Matbaası, Antalya 1933
- ÇEÇEN, Anıl, Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2000
- DEWEY, John, Demokrasi ve Eğitim, Yeryüzü Yayınevi, Ankara, 2004
- DEWEY, John, Türkiye Maarifi Hakkında Rapor, Millî Eğitim Bakanlığı yayınları, Ankara, 1924
- GERAY Cevat, Halk Eğitimi, İmaj Yayıncılık, İstanbul 2002
- GİRGİÇ, O. (1971). "40 Yıl Öncesinden Bugüne", Halkevleri Dergisi, 5(62), 18
- GÖKALP, Ziya, Türkçülüğün Esasları, Milenyum Yayınları, İstanbul 2018
- GÖKALP, Ziya, Türk Terbiyesi, Bilge Oğuz Yayınları, İstanbul 2016
- GÜLCÜ, Nursel "John Dewey'in Demokrasi ve Eğitim Anlayışının Atatürk Dönemi Eğitim Politikasına Yansımaları" Turkish Studies Dergisi, 2020, S. 15 s. 257-258
- "Halkevi Çalışmaları", Türk Akdeniz 1938, Sayı:11-12, s. 30.

Atatürk'ün Halkçılık Politikasında Köycülüğün Yeri ve Antalya Halkevi'nin
Solak Köyü'nde Yaptığı Örnek Köy Çalışması

GÜLCÜ, Nursel, Antalya Halkevi ve Faaliyetleri(1932-1951) Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2020

Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen El Kitabı, Pegem Yayınları, Ankara 2013

Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülasaları, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, 1934

İNAN, Rauf, Mustafa Necati, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1980

KEMAL, Nusret, (1933) "Halkçılık" Ülkü Dergisi, Sayı: 1, C, 3, s.185.

KEMAL, Nusret, "Köy Seferberliğine Doğru, Ülkü Dergisi, Sayı: 5, 1933, C, I, s.355-361

SAFFET, Mehmet "Köycülük", Ülkü Dergisi, Sayı: 6, 1933, C, I, s.-423-429

ÖZKAYA, Yücel, "Atatürk ve Halkçılık", Atatürkçü Düşünce El Kitabı, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1995

TOPRAK, Zafer, Türkiye'de Popülizm, Doğan Kitap Yayıncılık, İstanbul 2013

ULUSKAN, B. Sena, Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2017

YIKMIŞ, S. Meral, "Nitel Araştırmalarda E- Görüşme Tekniği" Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Haziran 2020, Cilt 22, Sayı: 1, s. 183-197

ZÜBEYR, Hamit, "Halk Terbiyesi Vasıtaları" Ülkü Dergisi, Sayı: 2, 1933. C. I, s. 152-153

Bildiriler

ÇOŞKUN, Recai, Nitel Araştırmalarda Tasarım, Örneklem ve Veri Edinme ve Çözümleme Sorunları, 9th International Social Sciences Confrence in The Balkans, October 27-28, 2019, Kuşadası-Turkey, s.287

İnternet Kaynakları

<https://araştırma.tarimorman.gov.tr>. s. 1-7

Canlı Bellekler (Görüşme Yapılan Kişiler)

Melihat Pakır (1935),

Fatmana İbcim (1947),

Ahmet Ülker (1949),

Erdoğan Sarı (1959)

Ahmet Kaya (1947,

Hamit Karataş (1958),

Adem Yörük (1950)

Muhtar Ahmet Demir (1961),

Murat Karataş (1955),

Durmuş Demir (1957),

Burhan Sarıtekel (1961),

İbrahim Tat (1955, Mühendis)

Extended Abstract

Since the establishment of the Republic of Turkey, Ataturk had attempted to create a modern state order by accomplishing many political, social, cultural, and economic reforms. Also, education was the top priority for the acceptance, adoption, implementation, and development of the reforms on the way to a modern state.

Knowing that it was not possible to create a modern society by relying only on laws, Ataturk prioritized education reform since not only were children and the young, particularly those living in villages, deprived of educational opportunities in urban areas but also most of the villagers were

Gaz

Akademik
Bakış

163

Cilt 16
Sayı 31
Kış 2022

illiterate. Therefore, Ataturk determined a new educational philosophy and policy for the state.

The ultimate aim of M. Kemal Ataturk in all the works initiated in the new republic was to create a modern state, and the basis of a modern state was inevitably on the principle of populism. In the newly born republic, instilling the idea of the “republic” in public was considered the first key to success. Considering that the majority of the citizens lived in villages in the first years of the republic, the very first agenda of the politics was to develop villages. In this respect, Ataturk attached great importance to the development of villages and desired to realize this goal thanks to many laws and practices that aimed to change and modernize the social life on the way to modern society.

It was also not something that could be achieved in the short term for the Turkish people to raise their national culture and acquire modern civilization. For many years, there was an ample gap between the public and the intellectuals. Then, it would be understood in a short time that it was not a task to be accomplished only by enacting laws or through governmental practices to reach the desired level of civilization. Thus, Ataturk’s understanding of populism is that “people’s state or self-government refers to planned and systematic actions for the public to rule their own future, to increase citizens’ influence on the government, and to promote people’s education for the modernization of the state.”

Introduced in 1932, the People’s Houses had great importance in realizing such systematic educational and cultural mobilization initiated by Ataturk. It may be claimed that the People’s Houses aimed to provide state-nation integration and social unity.

The practices serving the purpose of opening the People’s Houses and their activities were regulated through the instructions renewed at regular intervals from 1932 until the closure of these organizations. These instructions clearly stated the activities of the People’s Houses. As documented in these instructions, the People’s Houses were established to consist of different branches so that every citizen could find a field of activity according to their abilities and desires. The Houses had nine branches, and the citizens were registered as members of a branch where they wanted to do activities. However, nine was the maximum number of branches, and the People’s Houses could continue their activities within at least three branches considering the social and economic conditions of the region.

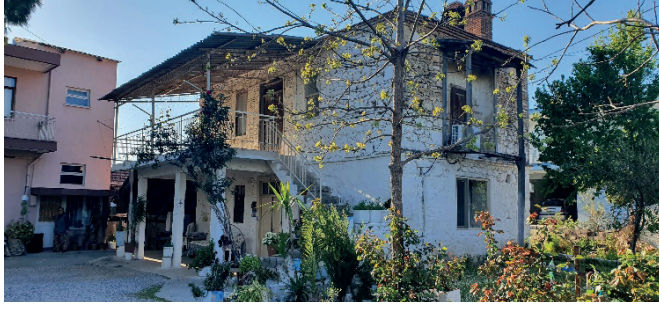
Since village inhabitants comprised the majority of the country’s population, the improvement of the living conditions in the villages utilizing local opportunities and the culturing of the villagers were considered critical. Also, the education of villagers ranked first in Ataturk’s education and cultural policies. Thus, Ataturk brought a capital view and principles to the education policy and development of the villages through the practices of the Peasantry Branch. It can then be claimed that the Peasantry Branch was the prominent one where revolutions were implemented.

Ataturk desired the Peasantry Branch to work actively and, within the scope of exemplary village practices, wanted to see developments in some model villages regarding administration and education of the villagers within an order and program.

The present study aims to discuss peasantry in Ataturk’s policy of populism, the practices in Solak Village (chosen as a model village in Antalya) within the “model village” program implemented by Antalya People’s House, unlike the “Ideal Republic Village” project put into practice in 1937, and whether these practices have an impact on the present of the village.

Atatürk'ün Halkçılık Politikasında Köycülüğün Yeri ve Antalya Halkevi'nin
Solak Köyü'nde Yaptığı Örnek Köy Çalışması

Ekler

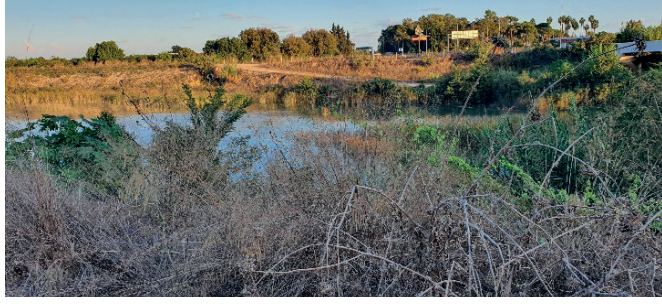
Görüş

Akademik
Bakış

165

Cilt 16
Sayı 31
Kış 2022

Nursel GÜLCÜ

Görüş

Akademik
Bakış

166

Cilt 16
Sayı 31
Kış 2022

Atatürk'ün Halkçılık Politikasında Köycülüğün Yeri ve Antalya Halkevi'nin
Solak Köyü'nde Yaptığı Örnek Köy Çalışması

Görüş

Akademik
Bakış

167

Cilt 16
Sayı 31
Kış 2022

